26-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 20 пус.

1943
МАЙ
16
ВЫРСАРНИКУН
102(6339) №

Чӑваш Коммуни

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ

СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитетӗнче

Колхозсемпе совхозсенче лашасен йышне ӳстермелли тата вӗсене пӑхса усрас ӗҫе лайӑхлатмалли мерӑсем ҫинчен

СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ ҫакна палӑртаҫҫӗ: лашасен йышне ӳстерес тӗлӗшпе колхозсемпе совхозсем юлашки вӑхӑтра ӑнаҫусем турӗҫ. 1938-мӗшпе 1941-мӗш ҫулсем хушшинче колхозсенче лашасен хисепӗ 16 процент ӳснӗ, нимӗҫ захватчикӗсене хирӗҫ вӑрҫӑ пуҫланнӑранпа колхозсемпе совхозсем Хӗрлӗ Ҫара лайӑх та чӑтӑмлӑ лашасем ҫителӗклӗ парса тӑнӑ тата халӗ те парса тӑраҫҫӗ.

Хӑшпӗр облаҫсемпе крайсем тата республикӑсем вӑрҫӑ пуҫланнӑ хыҫҫӑн та лашасен йышне малалла ӳстерсе пынӑ. Таджик ССР-ӗнчи колхозсенче лашасен хисепӗ 1942 ҫулта 15 процент ӳснӗ, Казах ССР-ӗнчи колхозсенче—6 процент ӳснӗ. Ӗҫе пӗлсе тата ырӑ кӑмӑлпа ӗҫлесе, лаша ӗрчетес ӗҫре малта пыракансем нумайӑшӗ 1942 ҫулта лайӑх результатсем панӑ. Ҫапла, Алтай крайӗнчи Поспелихински районри Коминтерн ячӗпе хисепленекен колхозӑн лаша ферминче 30 кӗсререн 30 тиха илсе ӳстернӗ; Челябинск облаҫӗнчи Троицки районри «Утро» колхозӑн лаша ферминче 24 кӗсререн 24 тиха илсе ӳстернӗ; Таджик ССР-ӗнчи Явански районри Карл Маркс ячӗпе хисепленекен колхозӑн лаша ферминче 51 кӗсререн 51 тиха илсе сыхласа хӑварнӑ; СССР Наркомсовхозӗн 76-мӗш лаша заводӗнче 400 кӗсререн 338 тиха илсе сыхласа хӑварнӑ.

Анчах лаша ӗрчетес ӗҫре ҫак ҫитӗнӳсемпе пӗрлех пысӑк ҫитменлӗхсем пур.

Нумай облаҫсемпе крайсенче тата республикӑсенче вырӑнти парти, совет тата ҫӗрӗҫ органӗсем лаша ӗрчетес ӗҫе ертсе пырассине вӑйсӑрлатнӑ, ҫакна пула нумай колхозсемпе совхозсенче лашасене кирлӗ пек лайӑх тыткаламаҫҫӗ, вӗсене пӑхас, тӑрантарас тата вӗсемпе ӗҫре усӑ курас тӗлӗшпе обезличкӑна пӗтермен-ха.

Чылай колхозсемпе совхозсенче лаша таврашӗсем ҫителӗклӗ мар, ҫавӑнпа ялхуҫалӑх ӗҫӗсенче лашасемпе туллин усӑ курма ҫук.

Чылай облаҫсемпе крайсенчи тата республикӑсенчи колхозсемпе совхозсенче тихасене пӑхса ӳстерес ӗҫ ҫине ҫиелтен пӑхаҫҫӗ, ҫамрӑк лашасем нумай вилеҫҫӗ тата хӑмламан кӗсресен процентӗ пысӑк.

Совхозсем пур ялхуҫалӑх ӗҫӗсене те пуринчен ытла тракторсемпе тата машинӑсемпе тума шутласа хӑйсен хуҫалӑхӗсенче лашасем пӑхса ҫитӗнтерме тӑрӑшманнине СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ тӗрӗс мар тесе шутлаҫҫӗ; ялхуҫалӑхне вӑйлӑ механизациленӗ пулин те, халӑх хуҫалӑхӗнче тата ҫӗршыв оборонинче лаша халӗ пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать тата малашне те пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрӗ.

СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ нимӗҫсен фашистла оккупанчӗсенчен ирӗке кӑларнӑ облаҫсемпе крайсенче тата республикӑсенче лаша ӗрчетес ӗҫе ҫӗнӗрен чӑсрах ура ҫине тӑратма кирлине уйӑрмах хытӑ палӑртаҫҫӗ; нимӗҫсен фашистла оккупанчӗсем унти колхозсемпе совхозсенче лашасене ҫаратса тата вӗлерсе пӗтернӗ, ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен питӗ паха хуҫалӑхсене тустарса пӗтернӗ.

Колхозсемпе совхозсенче ялхуҫалӑх ӗҫӗсем валли те, Хӗрлӗ Ҫара лайӑх та чӑтӑмлӑ лашасем парса тӑмашкӑн та лаша ӗрчетес ӗҫе СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ питӗ пысӑк вырӑна хураҫҫӗ; вӗсем облисполкомсемпе крайисполкомсем тата республикӑсен совнаркомӗсем умне, парти обкомӗсемпе крайкомӗсем тата союзлӑ республикӑсенчи компартисен Центральный Комитечӗсем умне, ҫӗрӗҫ органӗсем тата колхозсемпе совхозсем умне лашасен йышне ӳстерес, вӗсен пахалӑхне хӑпартас тата вӗсене пӑхассине лайӑхлатас ӗҫе пысӑк задача вырӑнне хурса кӑлараҫҫӗ.

СССР Совнаркомӗпе ВКП(б) Центральный Комитечӗ совет, парти тата ҫӗрӗҫ органӗсене, колхозсемпе совхозсене лашасене тӑрӑшса пӑхманнине тата вӗсемпе усӑ курас ӗҫри обезличкӑна пӗтерме, лашасем валли лайӑх апат ҫителӗклӗ хатӗрлеме тата лайӑх витесем тума, кӗсресем хӑмламасӑр пураннине пӗтерме тата ҫуралнӑ тихасене пурне те сыхласа усрама хушаҫҫӗ. Колхозсемпе совхозсенче ӗҫлеме пултаракан мӗнпур лашасем валли лаша таврашӗсем, урапа-ҫунасем тата транспорт пултӑр.

СССР Халӑх Комиссарӗсен Совечӗ тата ЦК ВКП(б) ҫапла йышӑнаҫҫӗ:

I.

ЛАШАСЕН ЙЫШНЕ ӲСТЕРЕС ТӖЛӖШПЕ

1. Колхозсенче 1943 ҫулта лашасен йышне 5,3 процент ӳстерме палӑртса паракан государство планне ҫирӗплетес.

2. СССР Наркомсовхозӗн совхозӗсенче 1943 ҫулта лашасен йышне 6,6 процент ӳстерме палӑртса паракан государство планне ҫирӗплетес.

3. Лашасен йышне хӑвӑртрах ӳстерес тесе, 1943 ҫултан пуҫласа колхозсемпе совхозсен, ҫавӑн пекех мӗнпур предприятисемпе организацисен 3 ҫултан иртнӗ кӗсрисене, хӑмлама пултараканнисене, обязательнӑй йӗркепе чуптармалла тӑвас.

Хӑмлама пултаракан кӗсресене, чуптарманнисене, искусственнӑй майпа пӗтӗлентермелли пункта илсе пырассинчен пӑрса хӑварнӑшӑн колхозсен председателӗсене, совхозсен директорӗсене, предприятисен тата учрежденисен руководителӗсене хӑйсен укҫинчен кашни чуптарман кӗсре пуҫне 100-шер тенкӗ штраф тӳлеттерес. Ҫав штрафа райисполком райҫӗрӗҫ пайӗн главнӑй зоотехникӗ кӑтартса панӑ тӑрӑх, тӳлеттерет. Колхозсен, совхозсен тата ытти хуҫалӑх организацийӗсен руководителӗсене штраф тӳлеттерни вӗсене хӑйсен кӗсрисене обязательнӑй йӗркепе чуптарассинчен хӑтармасть.

4. 20 кӗсре ытла тытакан колхозсене хӑйсем валли уйрӑм ӑйӑр-производитель илме сӗнес, 20 кӗсререн ытла тытакан совхозсене, подсобнӑй хуҫалӑхсене—ҫавӑн пек ӑйӑр илме хушас.

Райисполкомсене 1943 ҫулта чуптармалли вӑхӑтра чуптарма юрӑхлӑ мӗнпур ӑйӑрсемпе, вӗсем камӑнне-мӗнне пӑхмасӑр (лаша заводӗсеннинчен пуҫне), чуптармалли пунктсенче усӑ курма ирӗк парас, ӑйӑр хуҫисене вара чуптарнӑшӑн райисполком постановленийӗнче кӑтартнӑ хаксем тӑрӑх укҫа тӳлемелле.

5. Колхозсемпе совхозсенче тата лашасем усракан организацисенче мӗнпур чуптарнӑ кӗсресем (кӗтӳре ҫӳрекеннисемсӗр пуҫне) пӗтӗленнипе пӗтӗленменнине кашни ҫулах август-октябрь уйӑхӗсенче обязательнӑй йӗркепе тӗрӗслемелле тӑвас, ҫав кӗсресен хуҫисене вара вӗсен кӗсрисем пӗтӗленни ҫинчен охраннӑй свидетельство памалла тӑвас. Кӗсресем пӗтӗленнине е пӗтӗленменнине тӗрӗслес ӗҫе тата охраннӑй свидетельствӑсем парас ӗҫе ҫӗрӗҫ органӗсемпе совхозсен зоотехника тата ветеринари тӗлӗшпе ӗҫлекен работникӗсене хушас.

6. Лашасен йышне сыхласа хӑварас тата хӑвӑртрах ӳстерсе пырас тесе, колхозсемпе совхозсене тата ытти организацисене пӗтӗм кӗсресемпе вӗсем хӑмлаччен икӗ уйӑх маларах тата хӑмланӑ хыҫҫӑн 15 кун хушшинче пур тӗрлӗ ӗҫре те усӑ курма чарас. 2 ҫултан 3 ҫула ҫитнӗ лашасене тата пӗтӗленнин 6 уйӑхӗпе 9 уйӑхӗ хушшинчи вӑхӑтра пӗтӗ кӗсресемпе ҫӑмӑл ӗҫсенче кӑна усӑ курмалла.

Лашасене вӑхӑтран вӑхӑта обязательнӑй йӗркепе кантармалла тӑвас.

7. Тихасене 5—6 уйӑха ҫитиччен амӑшӗсенчен уйӑрма чарас, тихаллӑ подсобнӑй кӗсресене ӗҫлеттермешкӗн тихисене вӗсенчен уйӑрмалла пулсан—вӑл кӗсресемпе ҫавӑн пек ӗҫсенче усӑ курма чарас.

8. Колхозсен правленийӗсемпе совхозсен директорӗсене мӗнпур лашасем валли лайӑх утӑ, чи малтан, акнӑ курӑксем ҫителӗклӗ хатӗрлесе хума хушас; ӑна СССР Совнаркомӗн 1941 ҫулхи майӑн 29-мӗшӗнчи постановленийӗнче кӑтартнӑ нормӑсем тӑрӑх хатӗрлемелле, ӑна вара уйрӑм хумалла. Кунсӑр пуҫне, государство умӗнчи парӑмсене парса татнӑ хыҫҫӑн, МТС ӗҫӗсемшӗн натурӑпа тӳленӗ хыҫҫӑн тата вӑрлӑх фончӗсене хывса ҫитернӗ хыҫҫӑн, ӗҫлекен лашасемпе ҫамрӑк лашасене тӑрантармашкӑн кирлӗ таран тӗштырӑ хывса хӑвармалла. Лашасене тӑрантарма уйӑрса хунӑ тӗштырра ытти выльӑхсене пама чарас.

9. Облисполкомсене, крайисполкомсене, республикӑсен совнаркомӗсене, парти обкомӗсене, крайкомӗсене тата союзлӑ республикӑсенчи компартисен Центральный Комитечӗсене колхозсенче лашасем валли витесем ҫителӗклине икӗ уйӑх хушшинче тӗрӗслесе тухма тата кашни колхоз тӑрӑх уйрӑм акт ҫырма хушас. Райисполкомра кашни колхозра юсавлӑ мар витесене юсаса йӗркене кӗртес тата ҫӗнӗ витесем тӑвас тӗлӗшпе тумалли ӗҫсене ҫирӗплетмелле. Колхозсен правленийӗсене 1943 ҫулта мӗнпур лашасем валли ӑшӑ тата лайӑх витесем ҫителӗклӗ тума хушас.

10. Ӑратлӑ лашасем ӗрчетес ӗҫе ӳстерес тесе тата кашни облаҫра, крайра, республикӑра ӑратлӑ лашасем ҫителӗклӗ пулччӑр тесе, СССР Наркомземне, облисполкомсене, крайисполкомсене, республикӑсен совнаркомӗсене, парти обкомӗсене, крайкомӗсене тата союзлӑ республикӑсенчи компартисен Центральный Комитечӗсене кашни облаҫра, крайра, республикӑра лаша ӗрчетес ӗҫ ытларах саралнӑ пӗр-икӗ района уйӑрса хума, ҫав районсенчи колхозсенче лайӑхлатнӑ лашасен тата вырӑнти йышши лашасен ӑратлӑ фермисем тума, вӗсенче чи лайӑх ӑйӑрсемпе чуптармалли пунктсем тума, каярахпа вара ҫав районсене ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен хуҫалӑхсем туса хума хушас.

11. СССР Наркомсовхозне 1943 ҫулта совхозсемпе фермӑсен никӗсӗ ҫинче ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен 4 завод организацилеме хушас: Казах ССР-ӗнче—киркизски ӑратлӑ лайӑхрах лашасене кӗтӳ кӗтсе юсакан пӗр завод; Саратов облаҫӗнче—донской лашасене ӗрчетекен пӗр завод; Иваново облаҫӗнче—брабансон ӑратла лашасене ӗрчетекен пӗр завод; Башкир АССР-ӗнче—донской лашасене ӗрчетекен пӗр завод.

12. ССР Союзӗн хӗвелтухӑҫ облаҫӗсенче вырӑнти ӑратлӑ лашасем ӗрчетес тата ӑратлӑ лашасем ӗрчетмелли ресурссене ӳстерес ӗҫе уйрӑмах пысӑк вырӑна хурса, СССР Наркомземне, облисполкомсене, крайисполкомсене тата республикӑсен совнаркомӗсене 1943 ҫулта государствӑшӑн пысӑк вырӑн йышӑнса тӑракан, ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен ҫакӑн пек хуҫалӑхсем организацилеме хушас:

Киргиз ССР-ӗнчи Иссык-Куль облаҫӗнче киргизски ӑратлӑ лайӑхрах лашасене ӗрчетекен хуҫалӑх;

Туркмен ССР-ӗнчи Ташауз облаҫӗнче номутски ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен хуҫалӑх;

Казах ССР-ӗнчи Гурьев облаҫӗнче адаевски ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен хуҫалӑх;

Омск облаҫӗнче вырӑс рысакне ӗрчетекен хуҫалӑх;

Удмурт АССР-ӗнче вятски ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен хуҫалӑх;

Якут АССР-ӗнче якутски ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен хуҫалӑх;

Алтай крайӗнче алтайски ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен хуҫалӑх;

Чита облаҫӗнче забайкальски ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен хуҫалӑх.

СССР Наркомфинне ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен хуҫалӑхсене, ҫӗнӗрен организациленекенскерсене, Союз бюджечӗ ҫине илме хушас.

13. СССР Наркомземне, облисполкомсене, крайисполкомсене, республикӑсен Совнаркомӗсене лайӑхрах ӑратлӑ 10 кӗсре тата ытларах та усракан колхозсенче ӑратлӑ лашасем ӗрчетекен фермӑсем организацилеме хушас. Лашасен фермисенче, ҫавӑн пекех тата производствӑллӑ бригадӑсенче илнӗ пур тихасене те, вӗсене амӑшӗнчен уйӑрнӑ хыҫҫӑн пӗрле пӑхса ӳстерме, ҫав ҫӳлте асӑннӑ фермӑсене памалла. Лашасем ӗрчетекен фермӑсем тытман колхозсенче тихасене пӑхса ӳстерекен бригадӑсем организацилемелле тата мӗнпур тихасене пӑхса усрама ятарласа конюхсем уйӑрмалла.

14. Халиччен пулнӑ йӗркене улӑштарса, ҫакӑн пек йӗрке тӑвас: лашасем ӗрчетмелли государственнӑй плана тултарнӑ хыҫҫӑн колхоз лаша сутса илекен укҫа-тенкӗне колхозӑн укҫа-тенкӗ дохочӗсен шутне кӗртеҫҫӗ тата вӑл укҫа-тенке ялхуҫалӑх артелӗн Уставӗн 12-мӗш статьипе килӗштерсе ытти укҫа-тенкӗсене валеҫнӗ пекех валеҫеҫҫӗ.

15. СССР Наркомземне 1943 ҫулта Архангельск, Куйбышев, Омск, Кемерово, Свердловск облаҫӗнче тата Киргиз ССР-ӗнче кашнинчех пӗрер государственнӑй заводской вите организацилеме хушас, кашни государственнӑй витерех 40-шер ӑйӑр-производитель пулмалла тӑвас.

Халиччен пулнӑ тата ҫӗнӗрен организациленекен заводской витесенче пуринче те обязательнӑй йӗркепе ӑратлӑ ӑйӑрсем пӑхса ӳстермелле тӑвас, вӗсен питомникӗсем валли колхозсенче, совхозсенче тата государствӑн ытти организацийӗсенче, ҫавӑн пекех тата ӑҫта май килнӗ унта ҫамрӑк выльӑхсем сутӑн илмелле, ӑратлӑ ҫамрӑк выльӑхсене питомниксенче хӑйсенче те ӗрчетсе йышлантарса пымалла.

16. Государственнӑй заводской витесенче пуринче те хӑйсен выльӑх апачӗн базине туса хумашкӑн подсобнӑй хуҫалӑхсем организацилеме СССР Наркомземне ирӗк парас.

Облисполкомсене, крайисполкомсене, союзлӑ тата автономлӑ республикӑсен Совнаркомӗсене 1943 ҫулта государственнӑй заводской витесене ӑратлӑ ӑйӑрсем валли апат ҫителӗклӗ хатӗрлеме Госфондӑн ҫӗрӗсенчен сухаламалли, утӑ ҫулмалли ҫӗрсем уйӑрса пама хушас.

СССР Наркомфинне 1943 ҫулӑн планӗнче государственнӑй витесем валли кирлӗ чухлӗ оборотнӑй средствӑсем уйӑрса парассине палӑртса хума хушас.

17. Облисполкомсене, крайисполкомсене тата республикӑсен совнаркомӗсене районсенче, ҫавӑн пекех тата облаҫӑн, крайӑн, республикӑн центрӗ пулса тӑракан хуласенче кашни ҫулах колхозсемпе совхозсен лашисем мӗнле хӑвӑрт чупнине, вӗсен чӑтӑмлӑхне, вӗсем йывӑр туртма пултарнине тӗрӗслеме массӑллӑ тӗрӗслевсем туса ирттерме, ҫавӑн пекех тата ӑратлӑ лашасен выставкисене тата тихасене илсе тухса пӑхассине туса ирттерме хушас.

Тӗрӗслӳсенче мала тухнӑ тата выставкӑсемпе ҫамрӑк тихасене пӑхса тухнӑ чухне пӗрремӗш вырӑн йышӑннӑ лашасене тытакан колхозсемпе совхозсене дипломсем тата вырӑнти бюджетран укҫан преми памалла.

Облисполкомсене, крайисполкомсене тата республикӑсен совнаркомӗсене 1943 ҫулта облаҫсенчи тата районсенчи ипподромсене юсаса ӗҫе яма, ӑратлӑ лашасене тӗрӗслес тӗлӗшпе кирлӗ пек ӗҫлемешкӗн вӗсене тивӗҫлипе йӗркелесе ҫитерме хушас.

18. 1943 ҫулта лашасем ӗрчетес тӗлӗшпе чи лайӑх тӗслӗхсем кӑтартнӑ облаҫсене, крайсене тата республикӑсене пама государствӑн 3 премине тӑвас:

Пӗр пӗрремӗш преми 200 пин тенкӗ чухлӗ тата икӗ иккӗмӗш преми кашниех 100-шер пин тенкӗ чухлӗ пулмалла тӑвас, вӗсене ҫулталӑк вӗҫленнӗ хыҫҫӑн СССР Наркомземӗ тӑратнӑ тӑрӑх СССР Совнаркомӗ парать.

Кунсӑр пуҫне кашни облаҫра, крайра тата республикӑра вырӑнти бюджетран укҫан пама икшер преми: пӗри 100 тенкӗлӗх тата тепри 700 тенкӗлӗх пулмалла тӑвас, вӗсене лашасемпе ялхуҫалӑх ӗҫӗсенче лайӑх усӑ курнӑшӑн тата вӗсене лайӑх пӑхса ӳстернӗшӗн кашни ҫулах колхоз председателӗсене памалла, кунсӑр пуҫне тата 500-шер тенкӗлӗх 10 преми тӑвас, вӗсене чи лайӑх конюхсене тата лашапа ӗҫлекен чи лайӑх колхозниксене памалла. Укҫан преми панипе пӗрлех дипломсем памалла. Премисемпе дипломсене ҫулталӑк вӗҫленнӗ хыҫҫӑн ҫӗрӗҫ органӗсем тӑратнӑ тӑрӑх облисполкомсем, крайисполкомсем тата республикӑсен совнаркомӗсем параҫҫӗ.

19. 1943 ҫулта Наркомсовхозӑн лаша заводӗсенчен 2.550 пуҫ ӑратлӑ ӑйӑрсем сутма палӑртса план туса ҫирӗплетес, вӗсенчен 600 пуҫ чи лайӑх ӑйӑрсене государственнӑй витесене сутмалла, 1.500 ӑйӑра колхозсенчи ӑратлӑ лашасен фермисем валли тата 450 пуҫ совхозсем валли сутмалла.

20. Ҫакӑн пек йӗрке тӑвас: хуҫалӑх тата ытти организацисенче ҫуралнӑ тихасене ҫав организацисен хӑйсен хуҫалӑхӗнчех лашасен йышне ӳстерме пӑхса ҫитӗнтермелле е вӗсене амӑшӗнчен уйӑрнӑ хыҫҫӑн, анчах 6 уйӑхран ҫамрӑк мар тихасене, халиччен вӑйра пулнӑ хатӗрлев хакӗсемпе колхозсене тата совхозсене сутмалла.

II.

ОБЕЗЛИЧКӐНА ПӖТЕРЕССИ ҪИНЧЕН ТАТА ЛАШАСЕНЕ ТӖРӖС ПӐХСА УСРАС ӖҪЕ ОРГАНИЗАЦИЛЕССИ ҪИНЧЕН

21. Облисполкомсене, крайисполкомсене, республикӑсен совнаркомӗсене, парти обкомӗсене, крайкомӗсене тата союзлӑ республикӑсенчи компартисен Центральный Комитечӗсене колхозсемпе совхозсенчи лашасене пӑхса усрас тата вӗсемпе усӑ курас ӗҫри обезличкӑна пӗтерме хушас, ҫав обезличка лашасем ӗрчетес ӗҫе пысӑк сиен кӳрет.

Ҫак шутпа колхозсемпе совхозсенче ӗҫлекен лашасене пурне те уттаврашӗпе пӗрлех производствӑллӑ бригадӑсене ҫирӗплетсе памалла, бригадӑсенче вара лашасемпе ӗҫлекен, лашасене юратса пӑхнине кӑтартса панӑ колхозниксем, колхозницӑсем, совхозсен рабочийӗсем ҫумне пӗрер е икшер лаша (ӗҫленӗ чухне лашасене икшерӗн кӳлсе усӑ кураҫҫӗ пулсан) ҫирӗплетмелле. Лашасене пӑхма, вӗсене тӑрантарма, пӑхса тытса усрама пӗлекен колхозниксенчен, совхозри рабочисенчен ялан ӗҫлекен конюхсем уйӑрмалла, вӗсене лашасене актсем тӑрӑх памалла.

22. Лашапа ӗҫлекен конюхсен, колхозниксен тата совхозри рабочисен вӗсене шанса панӑ лашасене сыхласа усрас тӗлӗшри ответлӑхне ӳстерес шутпа, лашасем ӗҫрен таврӑнсан конюхӑн обязательнӑй йӗркепе кашни лашана пӑхса тухса йышӑнмалла тӑвас. Лашана суранлатнине тата ытти майпа сиенленине тупсан, конюхӑн ун ҫинчен ҫийӗнчех колхоз председательне, совхозра вара—отделенин, фермӑн управляющине е совхоз директорне пӗлтермелле. Конюх суранланнӑ лашана йышӑннӑ тата ун ҫинчен колхоз председательне, совхозри ферма управляющине пӗлтермен пулсан, вӑл айӑплӑ колхозникпе е совхоз рабочийӗпе пӗрле ответ тытать.

Лашана тӗрӗс тӑрантарман тата тӗрӗс шӑварман пирки, суранланӑ пирки тата ытти майпа сиенленӗ пирки лаша вӑхӑтлӑха ӗҫлемесӗр пушӑ тӑнӑшӑн, ҫакӑ конюх айӑпӗпе е ҫав лашапа ӗҫленӗ колхозник, совхозри рабочи айӑпӗпе пулнӑ пулсан, айӑплӑ ҫынран колхозра лаша пушӑ тӑнӑ кашни куншӑн икӗ ӗҫкунӗ тытса юлаҫҫӗ, совхозсенче вара—лаша сываличчен пушӑ тӑнӑ кашни кунӑн хакне тытса юлаҫҫӗ.

23. Лашана преступникла тирпейсӗр тыткаласа вӗлернӗшӗн е ӗҫлейми туса хӑварнӑшӑн айӑпа кӗнӗ ҫынсене уголовнӑй йӗркепе ответ тыттарма ССР Союзӗн прокурорне хушас.

Колхозсен правленийӗсене тата совхозсен директорӗсене лашасем вилнӗшӗн айӑплӑ ҫынсенчен лашан хатӗрлев хакӗнчен виҫӗ хут ытла укҫа шыраса илме хушас. Лашасем вилнӗшӗн айӑплӑ ҫынсене суда паманшӑн колхозсен председателӗсене, совхозсен директорӗсене, фермӑсен управляющийӗсене, производствӑллӑ бригадӑсен бригадирӗсене, лаша транспорчӗсен заведующийӗсене уголовнӑй йӗркепе ответ тыттармалла тӑвас.

24. Райисполкомсене, ялсовечӗсене тата ытти организацисене колхозсемпе совхозсен чӗрӗ туртӑм вӑйне административнӑй йӗркепе мӗнле те пулин ӗҫсем тума яма чарас. Ҫапла тӑвас: облисполкомсемпе крайисполкомсем тата республикӑсен совнаркомӗсем колхозсемпе совхозсене ӗҫпе лав повинноҫӗ йӗркипе ӗҫлеттерме СССР Совнаркомӗ постановлени йышӑнса ирӗк парсан ҫеҫ пултараҫҫӗ.

Государствӑн облаҫри тата районри ӑратлӑ лашасен кӗнеки ҫине ҫырса хунӑ лашасене тата охраннӑй свидетельство панӑ пӗтӗ кӗсресене лав повинноҫӗнчен тата ҫулсем ҫинчи ӗҫсенчен хӑтарас.

III.

ЛАШАСЕНЕ КӖТӲРЕ ҪӲРЕТСЕ ӖРЧЕТЕССИ ҪИНЧЕН

25. Лашасен йышне ӳстерес ӗҫре тата сутлӑх лашасем ӗрчетес ӗҫре нумай районсенчи кӗтӳ ҫӳретмелли чылай пысӑк естественнӑй улӑхсемпе усӑ курнине пысӑк вырӑна хурса, СССР Наркомземне, РСФСР Совнаркомне, Казах, Киргиз, Таджик, Узбек ССР-ӗсен совнаркомӗсене, Башкир, Бурят-Монгол, Якут АССР-ӗсен совнаркомӗсене, Алтайпа Красноярск крайӗсен исполкомӗсене, Челябинск, Чкалов, Чита облаҫӗсен исполкомӗсене лашасене кӗтӳре ҫӳретсе ӗрчетес ӗҫе организацилеме тата 1943 ҫултан пуҫласа колхозсен лашисен пӗр пайне кӗтӳре ҫӳретсе усрама тытӑнма хушас.

Сталинград, Ростов облисполкомӗсене, Ставрополь тата Краснодар крайисполкомӗсене, Кабардино-Балкар тата Дагестан АССР-ӗсен совнаркомӗсене 1944—1945 ҫулсенчен пуҫласа лашасене кӗтӳсенче усрама кирлӗ мерӑсене палӑртса хума хушас.

26. СССР Наркомземне, облисполкомсене, крайисполкомсене тата республикӑсен совнаркомӗсене, лашасене кӗтӳре ҫӳретсе ӗрчетес ӗҫе организациленекен вырӑнсенчисене, 1943 ҫулхи июлӗн 1-мӗшӗччен государство фондне кӗрекен ҫӗрсем ҫинчи кӗтӳ ҫӳретмелли вырӑнсене колхозсем тӑрӑх валеҫсе, вӗсене колхозсем ҫумне 10 ҫултан кая мар срока ҫирӗплетсе хума хушас.

Государство фондне кӗрекен ҫӗрсем ҫинчен ҫав кӗтӳ ҫӳретмелли пӗтӗм территорирен, колхозсем ҫумне вӑхӑтлӑха ҫирӗплетнӗскертен тата лашасене кӗтӳре ҫӳретсе ӗрчетес ӗҫе организацилес тӗлӗшпе усӑ куракансккертен, обязательнӑй йӗркепе ялхуҫалӑх продукчӗсем тӑратассинчен колхозсене хӑтарас.

27. СССР Наркомсовхозне 1943 ҫулта кӗтӳре ҫӳрекен кӗсресен хисепне 24,5 пин пуҫ таран ӳстерме тата вӑл хисепе облаҫсем, крайсем тата республикӑсем тӑрӑх уйӑрса ҫирӗплетме хушас.

28. Облисполкомсене, крайисполкомсене, республикӑсен совнаркомӗсене 1943 ҫулта колхозсемпе совхозсен кӗтӳре ҫӳрекен лашисем валли шӑвармалли вырӑнсем, чи простой хуралтӑсем (хӳтӗсем, лупассем) тума тата 1943 ҫул хушшинче кӗтӳ ҫӳретмелли вырӑнсенче кашни лаша пуҫне 10—12 центнер шутласа шултӑра апат запасӗсем хатӗрлесе хума хушас.

IV.

ЛАШАСЕНЕ СЫХЛАСА ХӐВАРНӐШӐН ТАТА ПӐХСА ӲСТЕРНӖШӖН КОЛХОЗНИКСЕНЕ ӖҪШӖН ХУШСА ТӲЛЕССИ ҪИНЧЕН

29. Колхозсене лашасене пӑхса ӳстернӗшӗн 1943 ҫултан пуҫласа колхозниксене ӗҫкунӗсемсӗр пуҫне тата ҫакӑн чухлӗ тӗштырӑ ӗҫшӗн хушса тӳлеме сӗнес:

а) кӗсресене пӑхакан конюха: хӑй ҫумне ҫирӗплетнӗ кашни чуптарнӑ е искусственнӑй майпа пӗтӗлентернӗ кӗсрешӗн, хӑмлама пултаракан мӗнпур кӗсресене чуптарнӑ пулсан—5-шер килограмм тӗштырӑ, хӑй ҫумне ҫирӗплетнӗ кашни 10 кӗсререн 6 тиха илсе вӗсене амӑшӗсенчен уйӑриччен (5—6 уйӑх хушши) пӑхса ӳстернӗшӗн кашни тиха пуҫне 15-шер килограмм тӗштырӑ; хӑй ҫумне ҫирӗплетнӗ кӗсресенчен 60 процентран ытларах илсе ӳстернӗ кашни тиха пуҫне 30-шар килограмм тӗштырӑ тӳлемелле;

б) тихасене амӑшӗсенчен уйӑрнӑ хыҫҫӑн 2 ҫула ҫитиччен пӑхакан конюха—хӑй ҫумне ҫирӗплетнӗ пур тихасене те ҫулталӑк хушшинче сыхласа хӑварса пӑхса ӳстернӗшӗн—кашни тиха пуҫне 10-шар килограмм тӗштырӑ тӳлемелле;

в) ӑйӑра-производителе пӑхакан конюха—хӑй ҫумне ҫирӗплетнӗ ӑйӑрпа кӗсресене чуптармалли плана тултарнӑшӑн тата чуптарнӑ кӗсресенчен 70 процентӗнчен кая мар пӗтӗленнӗшӗн—кашни пӗтӗленнӗ кӗсре пуҫне 3-шер килограмм тӗштырӑ тӳлемелле.

Искусственнӑй майпа пӗтӗлентерекен пунктсенче кӗсресене пӗтӗлентермелли плана тултарнӑшӑн тата пӗтӗлентернӗ кӗсресенчен 70 процентӗнчен кая мар пӗтӗленнӗшӗн—

(Юлашки 2-мӗш страницӑра).

СССР СОВНАРКОМĔПЕ ВКП(б) ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТĔНЧЕ

Колхозсемпе совхозсенче лашасен йышне ӳстермелли тата вĕсене пăхса усрас ĕçе лайăхлатмалли мерăсем çинчен

Ю л а ш к и.

çав кĕсресен хуçисем пулса тăракан колхозçен шучĕпе искусственнăй майпа пĕтĕлентерекен техника кашни пĕтĕленнĕ кĕсре пуçне 2-шер килограмм, ăйăр-производителе пăхакан конюха 1,5-шер килограмм тĕштырă тӳлемелле;

г) хăй çумне çирĕплетнĕ кĕсрепе ялан ĕçлекен колхознике кашни çуралнă тата амăшĕнчен уйăриччен пăхса ӳстернĕ тиха пуçне 25-шер килограмм тĕштырă тӳлемелле;

д) старши конюха, лаша фермисем пур колхозсенче—лаша фермин заведующине, кашни 10 кĕсререн 6 тихаран кая мар илнисене тата кĕсресене те план тăрăх чуптарнисене, çулталăк вĕçĕнче кашни тиха пуçне 4-шар килограмм, 6 тихаран ытларах пăхса ӳстернĕ кашни тиха пуçне 8-шар килограмм тĕштырă тӳлемелле;

е) уйхир бригадин бригадирне — бригада çумне çирĕплетнĕ кашни 10 кĕсререн 6 тихаран кая мар илсе ӳстернĕшĕн—çулталăк вĕçĕнче кашни тиха пуçне 6-шар килограмм, улттăран ытларах пăхса ӳстернĕ кашни тиха пуçне 12-шер килограмм тĕштырă тӳлемелле;

ж) кĕтӳçĕсен бригадине—бригада çумне çирĕплетнĕ кашни 10 кĕсререн 7 тихаран кая мар илсе ӳстернĕшĕн—çулталăк вĕçĕнче амăшĕнчен уйăриччен пăхса ӳстернĕ кашни тиха пуçне 8-шар килограмм, çиччĕрен ытла пăхса ӳстернĕ кашни тиха пуçне 16-шар килограмм тĕштырă тӳлемелле;

з) кĕтӳçĕсен бригадине—тихасене амăшĕсенчен уйăрнă хыççăн пурне те сыхласа хăварнăшăн—çулталăк вĕçĕнче бригадăн кашни членĕ валли кашни сыхласа хăварнă тиха пуçне 4-шар килограмм тĕштырă тӳлемелле.

30. Колхоз правленийĕ йышăннă тăрăх тĕштырă вырăнне утă пама юрать, вара пĕр килограмм тĕштырăшăн 12 килограмм утă памалла; е какай пама юрать, вара пĕр килограмм тĕштырă вырăнне 150 грамм какай памалла; е тĕштырă вырăнне памалли нормăсем тăрăх ытти продуктсем пама юрать.

Ĕçшĕн хушса тӳлемелли продукта çав продукта государствăна парса татнă хыççăн кăна тӳлемелле.

31. Совхозсен, предприятисен директорĕсене тата хуçалăх организацийĕсен руководителĕсене, лашасем пуррисене, ĕçлеме кĕсресем çирĕплетсе панă рабочисене тихасене амăшĕсенчен уйăриччен сыхласа усранăшăн кашни тиха пуçне 200—300 тенкĕ преми пама хушас.

V.

ФРОНТ ÇЫВĂХĔНЧИ НИМĔÇСЕН ФАШИСТЛА ОККУПАНЧĔСЕНЧЕН ИРĔКЕ КĂЛАРНĂ ОБЛАÇСЕМПЕ РАЙОНСЕНЧЕ ЛАШАСЕМ ĔРЧЕТЕС ĔÇЕ ÇĔНĔРЕН ВĂЙЛАТСА ЯРАС ЕНĔПЕ

32. Нимĕçсен фашистла оккупанчĕсем лашасене çаратса тата вĕлерсе пĕтернине шута илсе, ирĕке кăларнă районсенчи колхозсемпе совхозсенче лашасем ĕрчетес ĕçе хăвăртрах вăйлатса ярас шутпа, СССР Наркомземне, Воронеж облисполкомне, Краснодар, Ставрополь крайисполкомĕсене, Калмык, Çурçĕр Осетин автономлă республикисен совнаркомĕсене Воронежри, Ставропольри, Майкопри, Кубаньри, Калмыкинчи, Çурçĕр Осетин республикинчи государственнăй заводской витесене йĕркелесе ĕçе яма, эвакуациленĕ ăйăр-производительсене пĕр уйăхлă срокра каялла таврăнма тата кĕсресене чуптармашкăн вĕсене колхозсем тăрăх вырнаçтарса тухма хушас.

33. СССР Наркомземне, Ростов облисполкомне, Ставрополь крайисполкомне, Кабардино-Балкар АССР Совнаркомне государствăшăн паллă вырăн йышăнса тăракан ăратлă лашасем ĕрчетекен хуçалăхсене 1943 çул хушшинче йĕркелесе ĕçе кĕртме хушас: Ростов облаçĕнче донской лашасене ĕрчетекен хуçалăха; Кабардино-Балкар АССР-че кабардински лашасене ĕрчетекен хуçалăха; Ставрополь крайĕнче карачаевски лашасене ĕрчетекен хуçалăха йĕркелесе ĕçе ямалла.

34. СССР Наркомфинĕпе СССР Наркомземне ирĕке кăларнă облаçсенче, крайсенче тата республикăсенче государственнăй витесене, ăратлă лашасем ĕрчетекен хуçалăхсене тепĕр хут йĕркелесе ĕçе яма тата вĕсене тытса усрама мĕн чухлĕ укçа-тенкĕ памаллине пĕр уйăхлă срокра палăртма хушас.

35. Ирĕке кăларнă районсенчи колхозсенче 1943 çулта кĕсресене пурне те чуптармалла тăвас шутпа, СССР Наркомземне колхозсене сутмашкăн 1943 çулхи июнĕн 15-мĕшĕччен 930 ăйăр-производитель сутăн илсе турттарса пыма хушас.

36. Ирĕке кăларнă районсенчи колхозсем валли ăратлă ăйăрсем сутăн илме СССР Наркомфинне 14 миллион тенкĕ чухлĕ нумай çуллăх кредит уйăрса пама хушас.

37. Ростов, Воронеж, Сталинград, Смоленск, Калинин, Курск, Орел облисполкомĕсене, Ставрополь, Краснодар крайисполкомĕсене, Кабардино-Балкар, Чечено-Ингуш, Калмык, Çурçĕр-Осетин АССР-ĕсен совнаркомĕсене вăхăтлăха тытса усранă районсенчен ĕç лашисене СССР Наркомземĕпе килĕштерсе палăртнă сроксенче каялла хăваласа кайма ирĕк парас.

38. Ирĕке кăларнă районсенче нимĕçсен фашистла захватчикĕсем оккупациленĕ вăхăтра анлăн сарăлнă ерекен чирсенчен лашасене сыватас шутпа, СССР Наркомземне, СССР Наркомсовхозне, ирĕке кăларнă районсенчи парти, совет тата çĕрĕç органĕсене унта юлнă лашасене пĕр уйăхлă срокра ветеринари енĕпе пăхса тухма, чирлисене пурне те уйăрма тата эмеллемешкĕн тытăнма хушас. Ерекен чирсем ытларах сарăлнă пунктсенче эпизоотика тата ветеринарипе санитари мероприятийĕсене туса ирттерессине организацилемелле.

39. Ирĕке кăларнă районсенче лашасем ĕрчетес тĕлĕшпе ĕçлеме СССР Наркомземне 1943 çулта ВУЗсемпе техникумсем вĕренсе пĕтерекенсенчен 60 зоотехник тата 20 ветврач яма хушас.

VI.

ЛАШАПА ĔÇЛЕМЕЛЛИ ИНВЕНТАРЬСЕМ, УТ ТАВРАШĔСЕМ ТАТА УРАПА-ÇУНАСЕМ ТУСА КĂЛАРАССИ ÇИНЧЕН

40. Облисполкомсене, крайисполкомсене, республикăсен совнаркомĕсене колхозсемпе совхозсем валли лашапа ĕçлемелли инвентарьсем, ут таврашĕсем кирлĕ чухлех туса кăларас шутпа кашни районрах урапасем, çунасем, хăмăт-ĕнерчĕксем, лашапа ĕçлемелли çăмăл инвентарьсем туса кăларма мастерскойсем организацилеме хушас, мастерскойсене чи малтан çав ĕççен специалисчĕсем—тимĕрçсем, плотниксем, шорниксем пур районсенче организацилемелле.

Кунсăр пуçне, колхозсене хăйсен нушисем валли лашапа ĕçлемелли инвентарьсем, урапа-çунасем тата кӳлмелли хатĕрсем юсама тата çĕнĕрен туса хатĕрлеме мастерскойсем организацилеме хушас.

41. Лашасене сыхласа усрас тата вĕсен ĕçлес пултарулăхне ӳстерес шутпа, колхозсемпе совхозсене 1943 çул хушшинче мĕнпур ут таврашĕсене, кӳлмелли хатĕрсене тата урапа-çунасене юсаса пĕтĕмĕшпех йĕркене кĕртме хушас.

42. Сельхозснаб тата унăн вырăнсенчи отделенийĕсем çумĕнче совхозсем валли урапа-çуна, ут таврашĕсем, лашапа ĕçлемелли инвентарьсем, тикĕт, сăмала, урапа маçĕ туса кăларас, хатĕрлес тата сутас тĕлĕшпе ĕçлеме хозрасчетлă конторăсем организацилеме СССР Наркомземне ирĕк парас.

СССР Накомсовхозне тата СССР Наркомпищепромне совхозснабăн вырăнсенчи отделенийĕсем урлă совхозсене сутма урапасем, çунасем, хăмăт-ĕнерчĕксем, лашапа ĕçлемелли çăмăл инвентарьсем туса кăларма 1943 çулта кирлĕ чухлĕ мастерскойсем организацилеме хушас.

43. Облисполкомсене, крайисполкомсене, республикăсен совнаркомĕсене вырăнти промышленноçпа промкоопераци предприятийĕсенче пур çĕрте те ялхуçалăхĕ валли урапа-çунасем, ут таврашĕсем, тикĕт, урапа маçĕ, йывăç кăмрăкĕ, торфран тунă кокс, войлок туса кăларассине организацилеме хушас, çакна тунă чухне вăл таварсемпе ялхуçалăх нушисене пĕтĕмĕшпех тивĕçтерме кирлине шута илмелле.

44. Промкоопераци артелĕсене тата Наркомместпромсен районри промышленноçĕн предприятийĕсене тикĕт туса кăлармашкăн тата урапа-çуна таврашĕсем тумашкăн, касма палăртнă вăрман участокĕсенче 1943 çулта пур çĕрте те (шыв таврашĕнчи зонăна кĕртсе) суйласа илсе йывăç касмашкăн тата хурăн хуппи пухмашкăн ирĕк пама облисполкомсене, крайисполкомсене тата республикăсен совнаркомĕсене право парас.

45. СССР Совнаркомĕ çумĕнчи Главлесоохранăна, СССР Наркомлесне тата вăрман фончĕ тытакан ытти организацисене çапла тума хушас: хутмалли вутăран, тункатасенчен, йăванса выртакан ытти вутăран осмол хатĕрлеме колхозсемпе совхозсене укçа тӳлеттерсе пĕр чăрмавсăрах вăрман участокĕсем уйăрса памалла, çавăн пекех тата урапа-çунасемпе ут таврашĕсем туса кăлармашкăн кирлĕ йывăç материалĕсене (турта, хăмăт, урапа-çуна таврашсем т. ыт. те) касса хатĕрлеме колхозсемпе совхозсене ирĕк памалла.

46. РСФСР Наркомместпромне, РСФСР Совнаркомĕ çумĕнчи промкоопераци Управленине, облисполкомсене, крайисполкомсене, республикăсен совнаркомĕсене колхозсемпе совхозсем валли кирлĕ чухлех такан тата такан пăтисем туса кăларассине организацилеме хушас. СССР Госпланне кварталсенчи плансенче тивĕçлĕ хисеппе металл уйăрса парассине палăртса хума хушас.

VII.

ЛАШАСЕМ ĔРЧЕТЕС ЕНĔПЕ ĔÇЛЕКЕН КАДРСЕМ ÇИНЧЕН

47. Лашасем ĕрчетес ĕçре квалификациллĕ специалистсем уйрăмах пысăк вырăн йышăннине шута илсе, СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ СССР Наркомземĕпе Наркомсовхозне, облисполкомсемпе крайисполкомсене, республикăсен совнаркомĕсене специалист-коневодсене пурне те палăртса, вĕсене государственнăй витесене, ăратлă выльăх ĕрчетекен хуçалăхсене, лаша завочĕсене, ăратлă лаша фермисене яма хушас; лаша пăхас тĕлĕшпе палăрнă специалист-практиксене ĕçе хутшăнтарасси çине уйрăмăнах çавăрăнса пăхмалла, вĕсен пĕлĕвĕпе тата опычĕпе çĕнĕ кадрсене вĕрентес тĕлĕшпе усă курмалла.

48. Лаша ĕрчетес енĕпе ĕçлекен пысăк квалификациллĕ специалистсем хатĕрлес тĕлĕшпе СССР Наркомсовхозне 1943 çултан пуçласа лашасем ĕрчетекен пĕрремĕш завод никĕсĕ çинче Мускаври зоотехника институтне тепĕр хут уçма хушас, унта кашни çулах 100 специалист-коневод вĕрентсе кăлармалла тăвас; СССР Наркомземне Мускаври ветеринари институчĕ çумĕнче тата Новосибирскпа Узбекистанри ялхуçалăх институчĕ çумĕнче лаша ĕрчетес тĕлĕшпе ĕçлекен факультетсем уçма хушас. Вăл факультетсенчен кашниченех çулталăкра 75 специалист-коневодран кая мар вĕрентсе кăлармалла тăвас.

49. Лашасем енĕпе ĕçлекен районри зоотехниксене хатĕрлес тĕлĕшпе СССР Наркомземне 1943 çултан пуçласа лашасем ĕрчетес енĕпе специалистсем-зоотехниксем Джамбулри тата Уржумри зооветтехникумсенче, Ветошкинăпа Тимирязевски (Саратов облаçĕ) ялхуçалăх техникумĕсенче хатĕрлессине организацилеме хушас; кашни техникумрах 25 çынтан кая мар вĕрентсе кăларма хушас.

50. СССР Наркомземне, облисполкомсемпе крайисполкомсене, республикăсен совнаркомĕсене 1943 çултан пуçласа кашни крайра, облаçра, республикăра районри тимĕрçĕ лаççисене валли çителĕклĕ чухлĕ лаша таканлакансем хатĕрлемешкĕн курс уçма, çавăн пекех лаша фермисен заведующийĕсен тата ăратлă лашасен фермисем валли юланутпа чуптаракан тренерсен кĕске вăхăтлăх курсне ирттерме хушас: Курссене государственнăй витесем çумĕнче, государствăн ăратлă выльăх ĕрчетекен хуçалăхĕсенче тата райветлечебницăсем çумĕнче вырăнти бюджет укçипе ирттерме хушас.

51. Облисполкомсене, крайисполкомсене тата республикăсен совнаркомĕсене кашни облаçра, крайра, республикăра колхозсемпе совхозсем валли хăмăт-ĕнерчĕк тата урапа-çуна тăвакан пĕрер е икшер опытно-показательнăй мастерскойсем организацилеме, вĕсен çумĕнче шкулсем уçма хушас.

52. Колхозсенче лаша ĕрчетес ĕçе ертсе пыма тата лашасемпе промышленноçра, хуçалăх тата ытти организацисенче тĕрĕс усă курнине, тĕрĕс йышлатса пынине контроль тума СССР Наркомземĕ çумĕнчи лашасен Главнăй Управленине тивĕçлĕ квалификациллĕ специалистсемпе, агрономсемпе тата ветврачсемпе çирĕплетме СССР Наркомземне хушас.

53. Облисполкомсене, крайисполкомсене, республикăсен совнаркомĕсене облзо, крайзо, союзлă тата автономлă республикăсен наркомземĕсенчи лаша ĕрчетес енĕпе ĕçлекен Управленисене квалификациллĕ кадрсемпе çирĕплетме хушас. Облаçсемпе крайсенче облзо е крайзо начальникĕн лаша ĕрчетес енĕпе ĕçлекен заместителĕн должноçне, союзлă тата автономлă республикăсенче наркомземăн лаша ĕрчетес енĕпе ĕçлекен заместителĕн должноçне тăвас. Райзо штачĕсенче 1943 çултан пуçласа лаша енĕпе ĕçлекен зоотехник пулмалла тăвас.

54. СССР Наркомземĕнче СССР Наркомземĕн лашасем ĕрчетес енĕпе ĕçлекен заместителĕ пулмалла тăвас.

55. 1943 çулхи июнĕн 1-мĕшĕнчен пуçласа СССР Наркомземĕпе союзлă республикăсен наркомземĕсем çумĕнче лаша ĕрчетес енĕпе ĕçлекен государство инспекцине тăвас.

Лаша ĕрчетес енĕпе ĕçлекен государство инспекцийĕ çине лашасене епле пăхнине, ĕрчетнине, апатланине, пăхнине, колхозсенче, совхозсенче, лаша тытакан ытти учрежденисемпе предприятисенче (Оборона наркомачĕ, НКВД тата Наркомвоенморфлотсăр пуçне) лашасемпе ĕçре епле усă курнине контроль тăвас ĕçе хурас.

Облаçсенче, крайсенче, автономлă республикăсенче лаша ĕрчетес енĕпе ĕçлекен государство инспекторĕсен ĕçне лаша ĕрчетес енĕпе ĕçлекен Управленин начальникĕ çине хурас, районсенче вăл ĕçе—лаша енĕпе ĕçлекен зоотехник çине хурас.

56. 1943 çултан пуçласа çакăн пек йĕрке тăвас: кашни облаçра, крайра, республикăра вырăнти бюджет укçипе 2.000-шер тенкĕлĕх государственнăй виçĕ преми, 1.000 тенкĕлĕх государственнăй пилĕк премии памалла тăвас. Вăл премисене облисполкомсем, крайисполкомсем, республикăсен совнаркомĕсем кашни çул вĕçленсенех лашасем енĕпе ĕçлекен районри зоотехниксене, государственнăй заводской витесемпе ăратлă лаша ĕрчетекен хуçалăхсен директорĕсемпе специалисчĕсене, облаçри, крайри çĕрĕç пайĕсенчи тата республикăсен наркомземĕсенчи лаша управленийĕн начальникĕсемпе специалисчĕсене лаша ĕрчетес ĕçри чи лайăх кăтартусемшĕн, çамрăк выльăха лайăх пăхса ăратлă лашасем ӳстерме пултарнăшăн параççĕ. Премилесе укçа панипе пĕрлех диплом памалла.

Горючин кашни тумламне ĕçе яратпăр

ТĂВАЙ, майăн 14-мĕшĕ. (**Телефонпа**). Илья Петров ертсе пыракан бригада паянхи куна 396 гектар сухаларĕ. Çуракинче тумалли ĕçĕн планне тултарчĕ, 1452 килограмм горючи перекетлесе хăварчĕ. Çак бригадăри тракторист Алексей Баданов хăйĕн сменинче 144 гектар сухаларĕ, планпа 132 гектар сухаламалла. Горючие вăл перекетлĕн тыткалать. Катертан тухакан газа та пуçтарса илсе каллех ĕçе ярса пырать. Çапла ĕçлесе Алексей Баданов 534 килограмм горючи перекетлесе хăварчĕ.

Тракторист Василий Маркин юлташăн „ЧТЗ" тракторпа çуракинче план тăрăх 132 гектар сухаламаллаччĕ. Кăна вăл ăнăçлăн пурнăçларĕ, горючи 454 килограмм перекетлесе хăварчĕ.

Трактористкăсем те ăста ĕçлеççĕ. Дария Ермолаева тата Евдокия Петрова пĕр тракторпа ĕçлеççĕ. Иккĕшĕ те çуракинчи хăйсен нормисене ирттерсе пурнăçларĕç, иккĕшĕ те 165-шер килограмм горючи перекетлесе хăварчĕç. Вăрçă вăхăтĕнче горючи фронта валли кирлĕ. Ăна перекетлени халĕ питех те пахă. Çакна пирĕн трактористсем, трактористкăсем ăнланаççĕ. Горючин кашни тумламне шутра тытса ăна пĕтĕмĕшпех ĕçе яма тăрăшаççĕ.

В. Чернов.

МТС политотдел начальникĕ.

35 колхоз çураки ĕçĕсене вĕçлерĕç

КОМСОМОЛЬСКОЕ, майăн 14-мĕшĕ. (**Телефонпа**). Майăн 12-мĕшĕ тĕлне çурхи тырăсене пурĕ 9.079 гектар акса, район çураки планне 93,2 процент пурнăçларĕ. 35 колхоз тĕштырăсем акмалли плана тултарчĕç. Халĕ çĕрулми лартаççĕ, техникăллă культурăсем акаççĕ.

Я. Абросимов.

Вăрнар районĕ çураки планне тултарчĕ

ВĂРНАР. (Телефонпа). Районри колхозсем майăн 15-мĕшĕ тĕлне çураки планне тултарчĕç. Планпа 10.394 гектар акмалла пулнă пулсан, паянхи кун тĕлне 10.400 гектар акнă. Тĕштырăсене, çĕрулмине планран ирттерсе акас ĕç малалла пырать, планран ирттерсе акнă гектарсенчен пухса илнĕ тырпулпа пахча-çимĕçсем оборона фондне тата нимĕç оккупанчĕсенчен ирĕке кăларнă колхозсене пулăшма каяççĕ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

Майăн 15-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ

Майăн 15-мĕшĕ ыран тенĕ чух çĕрле **Кубань таврашĕнче**, Новороссийскран çурçĕр-хĕвелтухăçнерехре, пирĕн войскăсем противник çине артиллерирен персе тăнă. Фронтăн ытти участокĕсенче нимĕнле паллă улшăнусем те пулман.

* * *

Кубань таврашĕнче, Новороссийскран çурçĕр-хĕвелтухăçнерехре, пирĕн чăссем артиллерипе минометсенчен сасартăк вăйлăн перепере, тăшманăн çирĕплетнĕ вырăнĕсене аркатса пынă. Пирĕн артиллери тăшманăн темиçе дзочĕпе блиндажне ишĕлтернĕ, 4 орудине пĕтерсе тăкнă тата 3 танкне персе çĕмĕрнĕ. Пĕр чăсăн боецĕсем пирĕн оборона системине разведка туса пĕлме хăтланнă тăшман пехотин пĕр ротине çити сапаласа янă, унтан хăваласа янă. Гальховский старши сержантăн тата Козлов сержантăн расчечĕсен прожекторисчĕсем нимĕçсен «Хейнкель-111» йышши самолетне прожекторпа тĕл çутатнă. Нимĕç летчикĕ аташса кайнă, унăн самолечĕ вара çĕре ӳкнĕ те ăна хăйĕн бомбисемех сирпĕнтерсе янă.

* * *

Хĕвеланăç фронтĕнче пирĕн чăссем 200 нимĕç салтакĕпе офицерне çити пĕтерсе тăкнă. Пирĕн летчиксем тăшманăн чугунçул станцийĕсемпе эшелонĕсене тапăннă. Бомбăсем станцири çуртсемпе сооруженисене тĕл лекни паллă пулнă. Вăйлă пушарсемпе взрывсем пулнă. Сывлăшри çапăçура 2 нимĕç самолетне персе ӳкернĕ.

* * *

Лисичанск районĕнче пĕр чăсăн боецĕсем нимĕç пехотин контратакине сирсе янă. Тăшман чылай пысăк çухатусем тӳссе каялла чакнă. Пирĕн подразделенисем 5 гранатомет, 28 станковăй тата ручной пулемет, 86 винтовкăпа автомат тытса илнĕ.

* * *

Изюмран кăнтăртарахри районра пирĕн малти чăссем разведка тунă тата тăшманăн курăнса тăракан тĕллевĕсем çине артиллерипе минометсенчен персе тăнă. Артиллери батарейине тата 8 пулемета пусарнă, 15 лава çĕмĕрсе тăкнă, нимĕç пехотине пĕр ротăна çити сапаласа янă, пĕр пайне пĕтерсе тăкнă.

* * *

Севск районĕнче тăшман пехоти çапăçса пырса пирĕн оборонăна пĕлесшĕн пулнă, анчах та ăна хăйĕн малтанхи позицийĕсем патне хăваласа янă. Çапăçу хирĕнче тăшманăн 80 вилли выртса юлнă.

* * *

Тарнополь облаçĕнчи районсенчен пĕринче кĕрешекен партизансен отрячĕ чугунçул çинчи 2 кĕпере ишĕлтернĕ тата тăшманăн поездне ӳпĕнтерсе янă. Паровоз тата çар грузĕсем тиенĕ 27 вагон çĕмĕрĕлнĕ. Чернигов облаçĕнчи партизансен отрячĕ чугунçул çинчи кĕпере сыхлакан нимĕç гарнизонне тапăннă. Хаяр çапăçура совет патриочĕсем нимĕç хуралне вĕлерсе пĕтернĕ те çав кĕпере сирпĕнтерсе янă. Юлашки кунсенче çав отрядри партизансем нимĕçсен 3 çар эшелонне ӳпĕнтерсе янă. 3 паровоз, 90 вагон тата автомашинăсем тиенĕ 36 платформа çĕмĕрĕлнĕ.

* * *

Аяларахра Германири каторгăна вăйпа илсе кайнă совет çамрăкĕн Николайăн çырăвне пичетлетпĕр: «Сывă-и, хаклă аннем! Эпĕ хальхи вăхăтра Лейпциг хулинче пурăнатăп. Заводра ĕçлетĕп. Икĕ хутчен киле кайма тухрăм, анчах та çитеймерĕм.. Çак йывăр та чăтмалла мар каторгăна мĕнле те пулсан пурăнса ирттерĕпĕр-и тен, анчах та манăн пурнăç хуçăлчĕ ĕнтĕ. Çакăр пĕчĕк татăк çеç параççĕ, шӳрпе кашни кун пулмасть. Пире бараксене вырнаçтарчĕç. Йĕри-тавра хӳме тытса çавăрнă, хӳме çине йĕплĕ пралук карса тухнă. Тытса хупнисем пек пурăнатпăр. Хуралсăр пĕр пусăм та ярса пусма çук... Анне, эпĕ сана тата хамăн тăвансене хăçан та пулсан курайăп-ши ĕнтĕ, пĕлместĕп».

* * *

Югославири итальянецсен чылай гарнизонĕсенче салтаксем пăлханнă. Салтаксем вăрçа халех пĕтерсе лартса хăйсене киле яма ыйтнă. Ново Место çывăхĕнчи Стразăра итальянецсен батальонĕ пăлханнă. Салтаксем çав батальон штабне контрольлесе тăма янă 2 нимĕç офицерне вĕлернĕ. Юлашки кунсенче итальянец салтакĕсем партизансем енне куçни йышлăланнă. Пĕр районра итальянецсен роти нимĕçсене хĕçпăшалсăрлатнă та партизансен аллине панă. Итальянец салтакĕсем партизансем çумне хутшăннă, халь вĕсемпе пĕрле нимĕçсене хирĕç çапăçаççĕ.

Пирĕн авиаци тăшманăн чугунçул узелĕсене, станцийĕсемпе аэродромĕсене тапăнни

Майăн 12-мĕшĕ, 13-мĕшĕ тата 14-мĕшĕ ыран тенĕ чух çĕрле пирĕн авиаци Орел, Карачев, Мценск, Волосов, Лозовая, Дебальцево тата ытти чугунçул узелĕсемпе станцийĕсене те пырса тапăннă. Пирĕн самолетсем çавăн пекех Тосно—Любань, Урицк—Красное Село, Старая Русса—Дно, Новосокольники—Себеж, Пустошка—Витебск—Невель, Орел—Глазуновка, Мценск—Орел, Харьков—Белгород, Харьков — Лозовая, Барвенково — Славянск хушшинчи чугунçул эшелонĕсемпе автоколоннисем çине бомбăсем пăрахнă. Бомбăсем пăрахнине пула нумай паровоз аркатнă, 300 вагон тата хĕçпăшалпа çар техники тиенĕ 200 автомашина ытла пĕтерсе тăкнă, горючин темиçе складне сирпĕнтернĕ. Пуринчен ытла Снежетьская станцийĕ çине (Брянск хулинчен хĕвелтухăçнерехре) тата çав станци çывăхĕнчи боеприпассен склачĕ çине питĕ вăйлăн бомбăсем пăрахнă. Снежетьская станцийĕнче вăйлă пушарсем тухнă тата чугунçул эшелонĕсем вăйлăн сирпĕне-сирпĕне кайнă. Боеприпассен склачĕсем патĕнче вăйлă пушарсем тата вăйлă взрывсем пулнă.

Çакăнпа пĕрлех пирĕн авиаци тăшман аэродромĕсене вăйлăн тапăннă.

Сывлăшри çапăçусенче тата аэродромсенче нимĕçсен 72 самолетне пĕтерсе тăкнă. Боевой çапăçусенчен пирĕн 23 самолет таврăнман.

Ют çĕршывсенче

Англи авиацийĕн ĕçĕсем

ЛОНДОН, майăн 14-мĕшĕ. (ТАСС). Англин информаци министерстви пĕлтернĕ тăрăх, майăн 13-мĕшĕнче Англи бомбардировщикĕсем истребительсемпе пĕрле Булоньри (Çурçĕр Франция) сортировочнăй станцине тата Шербур (Франция) гаваньне атакăланă.

БЕРЛИНПА РУРА ТАПĂННИ

ЛОНДОН, майăн 14-мĕшĕ. (ТАСС). Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, иртнĕ çĕрле Англи авиацийĕн питĕ пысăк вăйĕсем Рурти, Берлинри, Чехословакири объектсем çине бомбăсем пăрахнă. Англин 34 бомбардировщикĕ хăйсен базисене таврăнман.

АТТУ УТРАВĔ ÇИНЕ АМЕРИКА ВОЙСКИСЕМ ПЫРСА КĔНИ

НЬЮ-ЙОРК, майăн 14-мĕшĕ. (ТАСС). США тинĕç министерствин пĕлтерĕвĕнче çапла каланă: майăн 11-мĕшĕнче Америкăн хĕçпăшаллă вăйĕсем Атту утравĕ çине (Алеут утравĕсенчен пĕрин çине) пырса кĕнĕ.

ТОКИО, майăн 14-мĕшĕ. (ТАСС). Домей Цусин агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Токиора официальнăй йĕркепе çапла пĕлтернĕ: Америка войскисен пысăк соединенийĕсем Атту утравĕ çине пырса кĕме тытăннă. Хальхи вăхăтра Америкăпа Япони войскисем хушшинче хаяр çапăçусем пыраççĕ.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн—0—67, редакци секретарĕн—4—26, промышленность пайĕн—3—99, ялхуçалăх пайĕн—5—31, издательство конторин—0—23.

Типография № 1, Управления полиграф промышленности при СНК ЧА ССР. Заказ № 2 Ф. 6. 55. 42 п.